

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF THE VINNYTSYA AREA

УДК 330.341

Киш Л.М.

к.е.н., доцент кафедри
моделювання та інформаційних
технологій в економіці
Вінницький національний
аграрний університет

Назаровська А.І.

студентка
Вінницький національний
аграрний університет

Редько Л.Ю.

студентка
Вінницький національний
аграрний університет

У статті розглянуто аналіз тенденцій інноваційної діяльності промислових підприємств нашої держави, виявлення основних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств та подальших кроків щодо його вдосконалення. Сформовано процес управління інноваційною діяльністю промислових підприємств Вінницької області в сучасних інституціональних умовах. Досліджено фінансові результати підприємств до оподаткування за видами промислової діяльності у Вінницькій області за 2013-2015 рр., інноваційна активність промислових підприємств за напрямками проведених інновацій.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, фінансування інноваційної діяльності, інноваційна продукція

В статье рассмотрен анализ тенденций инновационной деятельности промышленных предприятий нашего государства, выявления основных направлений инновационного развития промышленных предприятий и дальнейших шагов относительно его совершенствования. Сформирован процесс управления инновационной деятельностью промышленных предприятий Винницкой области в современных институциональ-

ных условиях. Исследованы финансовые результаты предприятий к налогообложению за видами промышленной деятельности в Винницкой области за 2013-2015 гг., инновационная активность промышленных предприятий за направлениями проведенных инноваций.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, финансирование инновационной деятельности, инновационная продукция.

In the article the analysis of tendencies of innovative activity of industrial enterprises of our state, exposure of basic directions of innovative development of industrial enterprises and further steps is considered in relation to his perfection. The process of management of industrial enterprises of the Vinnytsya area innovative activity is formed in modern institutional terms. The financial results of enterprises are investigational to taxation after the types of industrial activity in the Vinnytsya area for 2013-2015, innovative activity of industrial enterprises after directions of the conducted innovations.

Key words: innovations, innovative activity, financing of innovative activity, innovative products.

Постановка проблеми. Розвиток інноваційної діяльності в промисловості неможливий без активного впровадження інноваційних заходів безпосередньо на кожному промисловому підприємстві. Водночас реалізація інноваційної політики на мікроекономічному рівні потребує створення розвиненого механізму управління інноваційним розвитком підприємств, який охоплює всі напрями виробничої, комерційної, науково-дослідної, постачальницької діяльності господарського суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти, пов'язані з управлінням інноваційним розвитком промислових підприємств досліджували такі вітчизняні вчені, як: О. Амосов, А. Дегтяр, Ю. Бажал, О. Білорус, Д. Богиня, А. Гальчинський, В. Геєць, Н. Гончарова, Г. Добров, М. Долішній, А. Коренной, А. Поручник, В. Семиноженко, В. Філіпченко та ін., так і вчені-іноземці – Г. Бакош, І. Балабанов, Р. Блейк і Дж. Моутон та ін. Постійна динаміка та активізація інноваційної діяльності наукової і виробничої сфер є важливим завданням та умовою становлення економічної незалежності для кожного суб'єкта економічної діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження й аналіз тенденцій інноваційної діяльності промислових підприємств нашої держави, виявлення основних напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств та подальших кроків щодо його вдосконалення.

Вклад основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність – це процес, спрямований на реалізацію результатів завершених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий або вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, а також супутні наукові дослідження і розробки [9].

Вінницька область – регіон високого інноваційного потенціалу дружніх до людини технологій. Аграрна спрямованість промисловості області, переважання сільського населення над міським є її визначальними особливостями. Ці фактори повинні бути основними елементами переваги перед іншими регіонами України і мають стати визначальними для створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату. Майже усі інноваційно активні підприємства області належать до переробної промисловості (98%), з них майже третина – це підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; майже п'ята частина підприємств належать до машинобудування.

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області у 2015 році інноваційною діяльністю у промисловості займалося 46 підприємств, що на 16,4% менше, ніж у 2014 р., а їх частка у кількості обстежених підприємств зменшилася з 19,4% до 14,2%.

Розглянемо динаміку підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у 2013-2015 рр. (рис. 1).

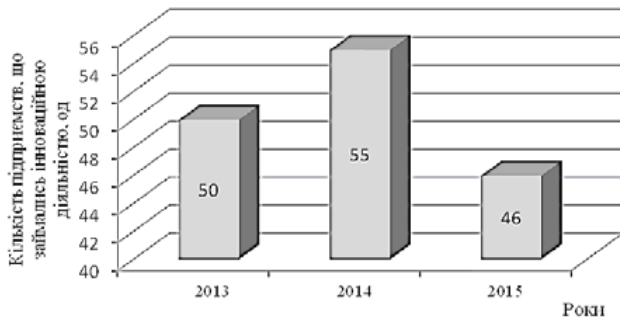

Рис. 1. Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у Вінницькій області у 2013-2015 рр.

Джерело: власні розрахунки

Отже, протягом досліджуваного періоду кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у 2013-2015 рр. зменшилася на 4 підприємства, у звітному періоді даний показник рівний 46 підприємствам. У порівнянні з 2015 роком кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю зменшилася на 9, що пов'язано із політично-економічною ситуацією в країні.

Дані щодо інноваційної активності промислових підприємств за напрямками проведених інновацій наведені у табл. 1.

У 2015 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалося 46 підприємств, це на 16,4% менше, ніж у 2014 р., а їх частка у кількості обстежених підприємств зменшилася з 19,4% до 14,2%.

З огляду на види економічної діяльності частка інноваційно активних підприємств переробної промисловості становила 16,4%, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 10,0% від загальної кількості підприємств.

У 2015 рр. 28 промисловими підприємствами придбано машин, обладнання та програмного забезпечення, що на 4 підприємства менше у порівнянні із 2013 р. та на 6 підприємств менше порівняно із попереднім роком. Як бачимо, даний напрям інноваційної діяльності переважає серед інших, хоча він не є пріоритетним. Доцільніше звернути увагу на дослідження, науково дослідні роботи, придбання знань.

Проаналізуємо кількість інноваційно активних промислових підприємств у містах та районах Вінницької області у табл. 2.

Отже, можна зробити висновки, що найбільше інноваційно активних промислових підприємств зосереджено у м. Вінниця – 21 підприємство, Це зумовлено найбільшою концентрацією промислових підприємств області саме у обласному центрі. Протягом 2013-2015 рр. кількість інноваційно активних підприємств у м. Вінниця не змінилася. Збільшення інноваційно активних підприємств спостерігається лише у Бершадському районі (на 2 підприємства), у всіх інших районах кількість інноваційно активних підприємств або стала, або зменшується.

Оновленням продукції займалися 50,0% інноваційно активних промислових підприємств, 44,7% впроваджували нові технологічні процеси. За цей період освоєно виробництво 76 видів інноваційної продукції, з яких 14 (18,4%) – це нові види техніки (табл. 3).

У 2015 р. у Вінницькій області 38 підприємств впровадили нові технологічні процеси, з яких 1 є маловідходним, ресурсозберігаючим, також 17 впровадили нові технологічні процеси. Для чверті підприємств реалізована продукція є новою для ринку. Реалізацією продукції за межі України займалося 8 підприємств, у т.ч. в країні СНД – 5 підприємств.

Таблиця 1

Інноваційна активність промислових підприємств Вінницької області за напрямками проведених інновацій

Показники	Роки			Відхилення 2015 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	+/-	%
Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	50	55	46	-4	92
у тому числі за напрямками інноваційної діяльності:					
дослідження та розробки	10	9	9	-1	90
внутрішні науково-дослідні роботи	6	6	6	0	100
зовнішні науково-дослідні роботи	4	3	3	-1	75
придбання зовнішніх знань	5	6	3	-2	60
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	32	34	28	-4	87,5
навчання та підготовка персоналу	6	6	9	3	150
ринкове запровадження інновацій	4	5	4	0	100
інші	6	8	5	-1	83,3

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 2
Кількість інноваційно активних промислових підприємств у містах та районах Вінницької області

	Роки			Відхилення 2015 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	+/-	%
Вінницька область	50	55	46	-4	92
м. Вінниця	21	24	21	0	100
райони					
Барський	2	1	1	-1	50
Бершадський	2	3	4	2	200
Вінницький	3	4	2	-1	66,7
Іллінецький	1	1	1	0	100
Калинівський	3	2	2	-1	66,7
Козятинський	–	1	1	–	–
Крижопільський	2	2	–	–	–
Липовецький	–	–	1	–	–
Літинський	3	3	2	-1	66,7
Немирівський	1	1	1	0	100
Оратівський	–	–	–	–	–
Піщанський	1	1	1	0	100
Тиврівський	3	3	3	0	100
Томашпільський	–	–	–	–	–
Тростянецький	1	1	1	0	100
Тульчинський	1	1	1	0	100
Хмільницький	1	–	–	–	–
Чечельницький	1	–	–	–	–
Шаргородський	1	–	–	–	–

Джерело: власні розрахунки

За 2015 р. виручка, яка отримана від реалізації інноваційної продукції у Вінницькій області, становить 664,1 млн. грн, що складає 2,3% від її загального обсягу реалізованої промислової продукції (табл. 4).

За 2013-2015 рр. обсяг реалізованої інноваційної продукції у Вінницькій області збільшився на 359,4 млн. грн і становить у 2015 р. 664,1 млн. грн. При цьому обсяг реалізованої продукції, що є новою на ринку, становить у звітному періоді

30888,1 тис. грн, що на 6365,1 тис. грн менше у порівнянні із 2013р., а обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою тільки для підприємства збільшився протягом досліджуваного періоду на 365,8 млн. грн.

Протягом останніх трьох років (2013-2015) інноваційною діяльністю у промисловості Вінницької області займалося 71 підприємство, з яких майже 80,3% придбали машини, обладнання та програмне забезпечення, 25,4% підприємств займалися навчанням та підготовкою персоналу, 16,9% – здійснювали внутрішні НДР.

Однією із основних проблем ефективного ведення інноваційної діяльності є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Разом з тим належний рівень фінансування інноваційної діяльності є чинником соціально-економічного зростання як окремих підприємств, так і усієї країни, оскільки ефективне фінансове забезпечення інноваційної діяльності сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних й інших проблем розвитку суспільства.

Для наочності на рис. 2. відобразимо загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність підприємств Вінницької області за 2013 – 2015 рр.

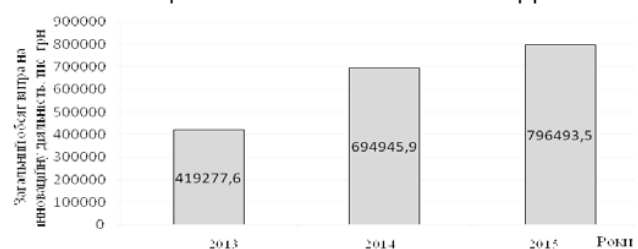

Рис. 2. Загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність у Вінницькій області, тис. грн

Джерело: власні розрахунки

Можна відзначити динаміку збільшення витрат на інноваційну діяльність у Вінницькій області. У звітному періоді витрати становлять 796,5 млн. грн, протягом 2013-2015 рр. даний показник збільшився на 377,2 млн. грн. У порівнянні із попереднім роком спостерігаємо збільшення загального обсягу витрат на 101,6 млн. грн.

Таблиця 3
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації у Вінницькій області, од

Показники	Роки			Відхилення 2015 р. до 2013 р., +/-
	2013	2014	2015	
Усього	38	43	38	0
впроваджували нові технологічні процеси	18	19	17	-1
у тому числі				
маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні	1	1	1	0
освоювали виробництво інноваційної продукції	22	25	19	-3
з них нові види техніки	4	6	5	1
Реалізовували інноваційну продукцію	30	36	32	2

Джерело: власні розрахунки

Витрати на інновації відіграють важливу роль при здійсненні інноваційної діяльності. Проаналізуємо обсяг інноваційних витрат Вінницької області у табл. 6.

На технологічні інновації у 2015 р. 38 підприємств Вінницької області витратили 796,5 млн. грн. Із загального обсягу витрат найбільше коштів витрачено на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 788,7 млн. грн (99,0% загального обсягу). На придбання внутрішніх науково-дослідних розробок (НДР) – 0,9 млн. грн (0,1%). Що підтверджує попередні висновки: на даний момент підприємства області не витрачають кошти на інновації, що окуповуються за більш тривалий період (дослідження, науково-дослідні роботи), надаючи перевагу готовим інноваційним продуктам (машинам, обладнанням, програмному забезпеченню).

Важливе значення для ведення інноваційної діяльності мають джерела її фінансування. Тому у таблиці 7 наведемо структуру інноваційних витрат за джерелами фінансування у Вінницькій області.

Тенденція попередніх років залишається незмінною, основним джерелом фінансування витрат на здійснення інновацій є власні кошти підприємств (99% від загальної кількості). З даних табл. 7 видно, що фінансування інноваційної діяльності у Вінницькій області впродовж 2013–2015 рр. є досить нерівномірним. Головним джерелом залишаються власні кошти підприємств (787353,8 тис. грн), питома вага яких становила 98,8% у 2015 р. у загальному обсязі фінансування інновацій. Протягом 2013-2015 р. фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів

Таблиця 4

Обсяг реалізованої інноваційної продукції у Вінницькій області за 2013 -2015 рр., тис. грн

Показники	Роки			Відхилення 2015 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	+/-	%
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, усього	304659,1	498478,0	664143,9	359484,8	218,0
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою для ринку	37253,2	48344,6	30888,1	-6365,1	82,9
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою тільки для підприємства	267405,9	450133,4	633255,8	365849,9	236,8

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 6

Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості Вінницької області, тис. грн

Показники	Роки			Відхилення 2015 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	+/-	%
Усього	419277,6	694945,9	796493,5	377215,9	190,0
у тому числі за напрямками					
дослідження та розробки	2440,5	1782,7	1073,0	-1367,5	44,0
внутрішні науково-дослідні роботи	1509,3	988,5	931,9	-577,4	61,7
зовнішні науково-дослідні роботи	931,2	794,2	141,1	-790,1	15,2
придбання інших зовнішніх знань	63,6	156,3	115,7	52,1	181,9
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	347900,6	690543,6	788728,3	440827,7	226,7
інші	68872,9	2463,3	6576,5	-62296,4	9,5

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 7

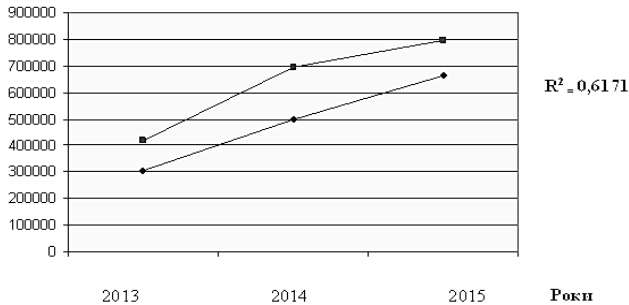
Джерела фінансування інноваційної діяльності у Вінницькій області, тис. грн

Показники	Роки			Відхилення 2015 р. до 2013 р.,	
	2013	2014	2015	+/-	%
Усього	419277,6	694945,9	796493,5	-339628,1	190,0
у тому числі за рахунок держбюджету	-	-	-	-	-
місцевих бюджетів	94,0	78,0	-	-	-
власних коштів	418454,4	661107,4	787353,8	785799,4	188,2
кредитів	729,2	33760,5	9139,7	807,5	1253,4

Джерело: власні розрахунки

підприємств збільшилося на 368899,4 тис. грн і становить у 2015 р. 787353,8 тис. грн.

На основі табличних даних побудуємо графік залежності обсягу реалізованої інноваційної продукції від обсягу її фінансування протягом 2013-2015 рр. (рис. 3).

Рис. 3. Залежність обсягу реалізованої інноваційної продукції від обсягу її фінансування у Вінницькій області

Джерело: власні розрахунки

Між обсягом реалізованої інноваційної продукції та обсягом її фінансування у Вінницькій області існує пряма лінійна залежність. Коефіцієнт детермінації становить 0,6171. Тобто обсяг реалізованої інноваційної продукції на 61, % залежить від обсягу її фінансування.

Висновки з проведеного дослідження.

У Вінницькій області протягом останніх років інноваційна діяльність дещо активізувалася та все ж потребує подальшого вдосконалення інвестиційної політики. Зростає кількість інноваційно-активних підприємств та їхня частка у загальній кількості промислових підприємств. Збільшилися витрати на інноваційні заходи, підвищилася кількість запроваджених технологічних процесів. Існує тенденція до зростання обсягів залучення кредитних коштів. Поряд з тим, основним джерелом інновацій залишаються власні кошти підприємств. Незважаючи

на деяку активізацію, інноваційна діяльність на Вінниччині залишається на низькому рівні.

Інноваційний розвиток підприємств повинен бути пов'язаний, по-перше, з оновленням основних виробничих фондів, які мають стати головним джерелом збільшення обсягів виробництва, по-друге, зі створенням умов для виготовлення конкурентоспроможної продукції, а по-третє, зі збільшенням обсягів витрат на інновації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волова О. В., Діденко Є. О. Інноваційна діяльність підприємства як основа його стабільного та безпечного розвитку / О. В. Волова, Є. О. Діденко // Формування ринкових відносин. – 2014. – № 11. – С. 77 – 81.
2. Головне управління статистики у Вінницькій області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua/>
3. Експоцентр Вінницької промислової палати. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.expo.vn.ua/ru/o_regione/jekonomika/
4. Жукова О. А., Киш Л. М. Організація і методика економічного аналізу: Навч. посіб. – Вінниця: Вінницька газета, 2012. – 301 с.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40>
6. Іляшенко А. Х. Інноваційна діяльність промислових підприємств / А. Х. Іляшенко // Держава та регіони. – 2012. – № 1. – С. 188 – 191.
7. Інвестиційний паспорт Вінницької області у 2013. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.invest.vn.ua/!_attachments/images/172b.pdf
8. Ковтуненко К. В., Пар'єва О. О. Тенденції інноваційної активності промислових підприємств України / К. В. Ковтуненко, О. О. Пар'єва // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – № 12. – С. 13-15.
9. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент: підруч. / Т. О.Скрипко. – К.: Знання, 2011. – 423 с.